

s 1871-ben már átadják a forgalomnak a Debrecen—Nagykároly—Szatmár vasútvonalat. A termőterület rohamos növekedése, a szállítási lehetőségek biztosítása nemcsak a gabonatermesztés emelkedésére ad magyarázatot, hanem érthetővé teszi a helyi magtárépítkezésben mutatkozó 1870—1890 közötti fellendülést is. A századforduló magtárépítkezésének előretörése ugyancsak a korabeli gabonakonjunktúrával áll szoros összefüggésben.

Ma már, mint fentebb említettük, a magtárak egyre fogynak annál is inkább, mivel a bontásból származó faanyagot maradéktalanul fel tudják használni a lakóházépítkezéseknél. A termelőszövetkezeti gazdálkodás erősödése, az üzlethálózat bővülése nemcsak a házi kenyérsütést teszi fölöslegessé, hanem az egyéni, több tonnányi gabona tárolására szolgáló építmények fenntartását is.²⁵

Erdész Sándor

BAULICHKEITEN FÜR DIE LAGERUNG VON GETREIDE AUF DEM SZATMÁRER GEBIET ERDŐHÁT

Das Gebiet Erdöhát liegt im östlichen Teil des Komitates Szabolcs-Szatmár. Diesen Landstrich bedeckten früher zusammenhängende Wälder. Es gab wenig Ackerland, da die Flüsse Theiß, Túr und Szamos jeden Frühling die Gemarkungen der Dörfer überfluteten. Dem Holzbau waren große Möglichkeiten gegeben, da nicht nur die Getreidespeicher, sondern auch die Wohnhäuser aus Holz gebaut wurden. Diese Arbeit stellt die Getreidespeicher vor.

An 28 Kornspeichern wurden Vermessungen angestellt. Wir finden 2 Typen: Speicher mit vorderem und mit seitlichem Eingang. Typ I. hat Variante: Speicher mit *Traufe* (*Taf. XXVII, 3, Taf. XXVIII, 1*), mit *Dieleensäulen* (*Tafel XXIX, 1, Tafel XXVIII, 2*), mit *Zaun* („rédelyes“) (*Tafel XXX, 1*). Die Entwicklung der Speicher vom I. Typ veranschaulichen die *Abbildungen N° 17—20*.

Die Speicher von Typ II. kann man nach Vermögensstandpunkten gruppieren. Wir unterscheiden: *kleine Speicher* (*Tafel XXX, 2, Tafel XXXI, 1*), *große Speicher* (*Tafel XXXI, 2, Tafel XXXII, 1—2*), und die unter kirchlicher Verwaltung stehenden *Sparspeicher* (*Tafel XXXIII, 1*).

Die Studie beschäftigt sich im weiteren mit der Struktur (*Abb. 21—25*) und Einrichtung (*Abb. 26—28*) der Speicher. *Kornkasten* sind in jenen Speichern, deren *Sohlenbalken* auf der Erde liegt. Fächer konnte man wegen der unteren Lüftung nur in die höher gebauten Speicher einbauen. In den Speichern lagerte man Weizen, Gerste und Hafer. Der Roggenanbau war von keiner Bedeutung.

Im Speicherbau kann man 4 Etappen beobachten. Die 1850-er Jahre, der Zeitraum zwischen 1870—1880, die Jahrhundertwende und die 30-er Jahre bildeten die Hauptperioden. Das Schwanken beim Speicherbau steht in einem engen Zusammenhang mit der jeweiligen Getreidekonjunktur.

²⁵ A mátészalkai Sütőipari Vállalat egy-egy erdőháti községbe napi 15—20 q kenyéret szállít.

Es kam auch vor, daß man die Speicher infolge einer Erbschaft oder eines Verkaufes wegtransportieren mußte. Wir haben Kenntnis davon, daß man 2 Speicher auf Holzwalzen weggerollt hat, einem hat man massive Holzräder gemacht und einen hat man zerlegt übersiedelt.

Die dargestellten Speichertypen gelangen in Ungarn bis zur Linie der Flüsse Theiß und Szamos; der östliche Teil des Gebietes Erdőhát gehört zur Rumänischen Volksrepublik, in welcher Richtung unsere Studie die Verbreitungsgrenzen nicht bestimmt hat.

Die Sparspeicherbewegung entstand im Komitat Szatmár in den 1840-er Jahren. Der Hauptorganisator war Farkas Ercsey, Tafelrichter aus Nagykároly. Da im Komitat Szatmár oft Hungersnot eintrat, entschloß man, in jedem Dorf eine Reserve zu gründen. Das Sammeln und Verleihen überließ man der Kirche. Im Jahre 1847 existierten schon in 202 Dörfern Sparspeicher. Drei der erwähnten Sparspeicher der Kirche beschäftigte sich sogar noch in den letzten Jahrzehnten mit dem Ausborgen von Getreide.

Die Zahl der Getreidespeicher sinkt immer mehr herab, umsomehr, da man das zerlegte Holzmaterial beim Hausbau restlos verwenden kann. Die Erstarkung der Wirtschaft der landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaften, die Ausdehnung des Geschäftsnetzes macht nicht nur das häusliche Brotbacken überflüssig, sondern auch die Erhaltung der privaten Baulichkeiten mit einer Ladefähigkeit von mehreren Tonnen Getreide.

S. Erdész

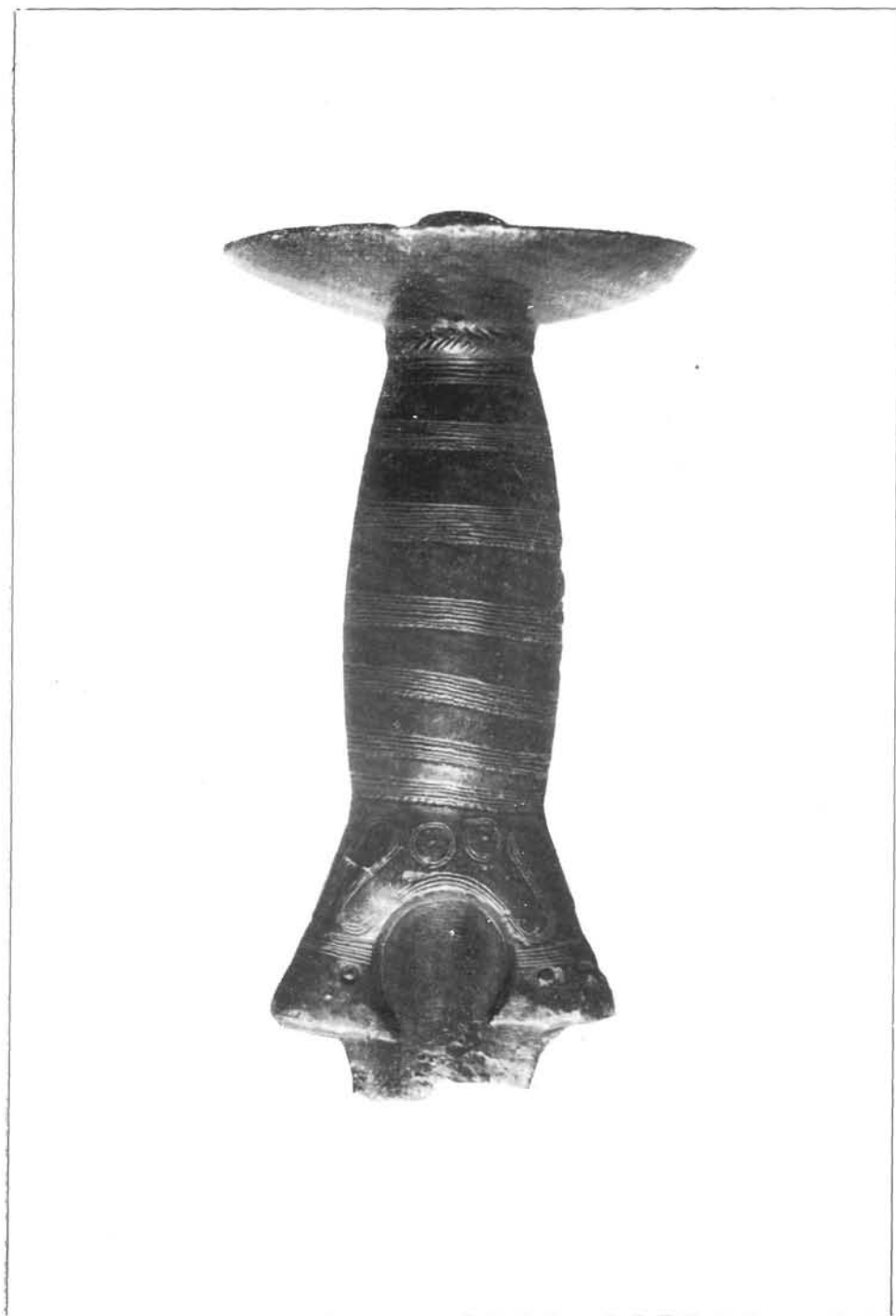
TÁBLÁK

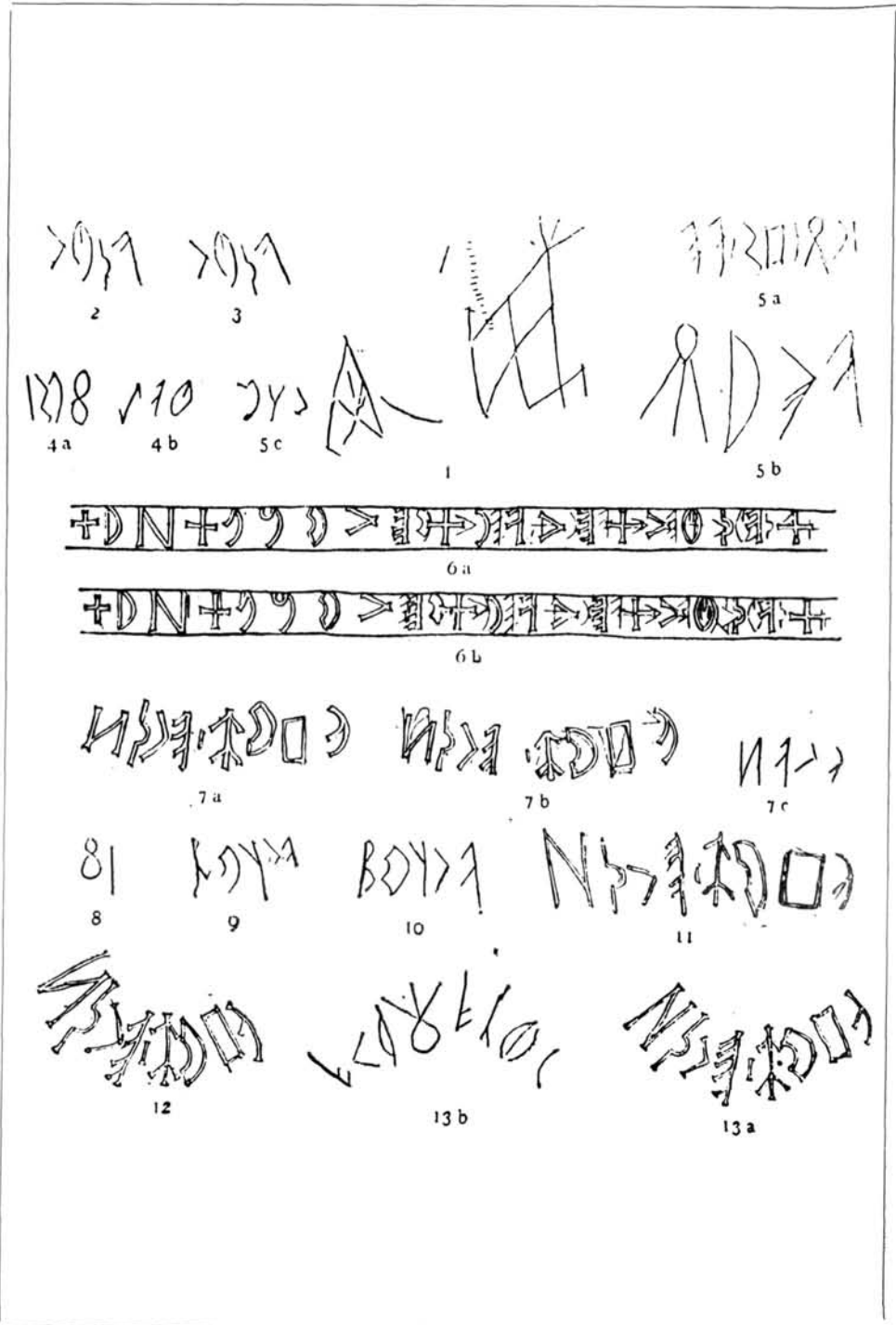
I. t. 1,2: Tiszalöki bronzkardok. Nyíregyháza, Múzeum; $\frac{1}{4}$ nagys.

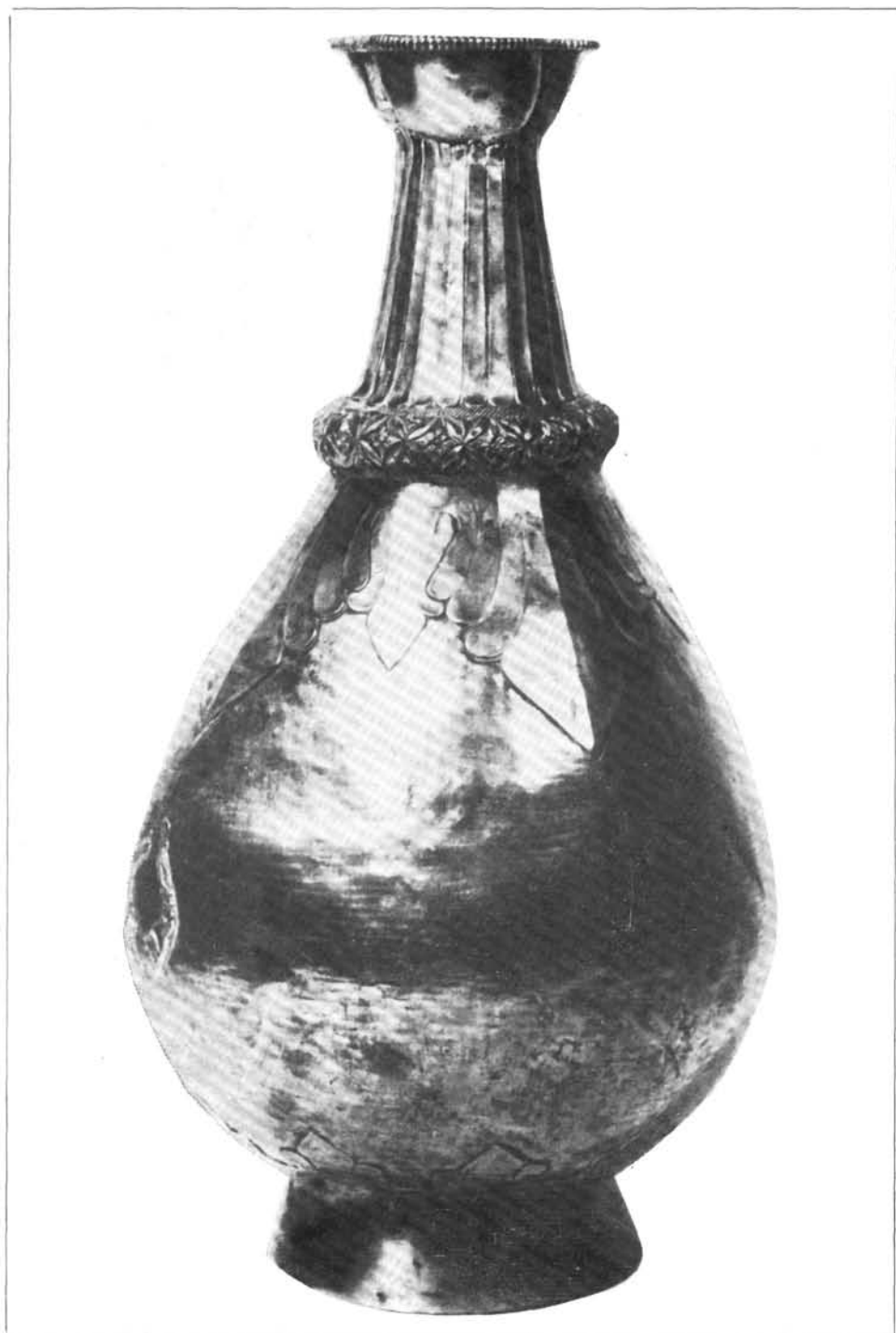
II. t. 1: Tiszalöki bronzkard; 2: u.a. Nyíregyháza, Múzeum; $\frac{1}{4}$ nagys.

III. t.: Tiszalöki bronzkard (= *II. t. 2*). Nyíregyháza, Múzeum $\frac{1}{4}$ nagys.

IV. t.: A nagyszentmiklósi aranyedények rovásfeliratai.

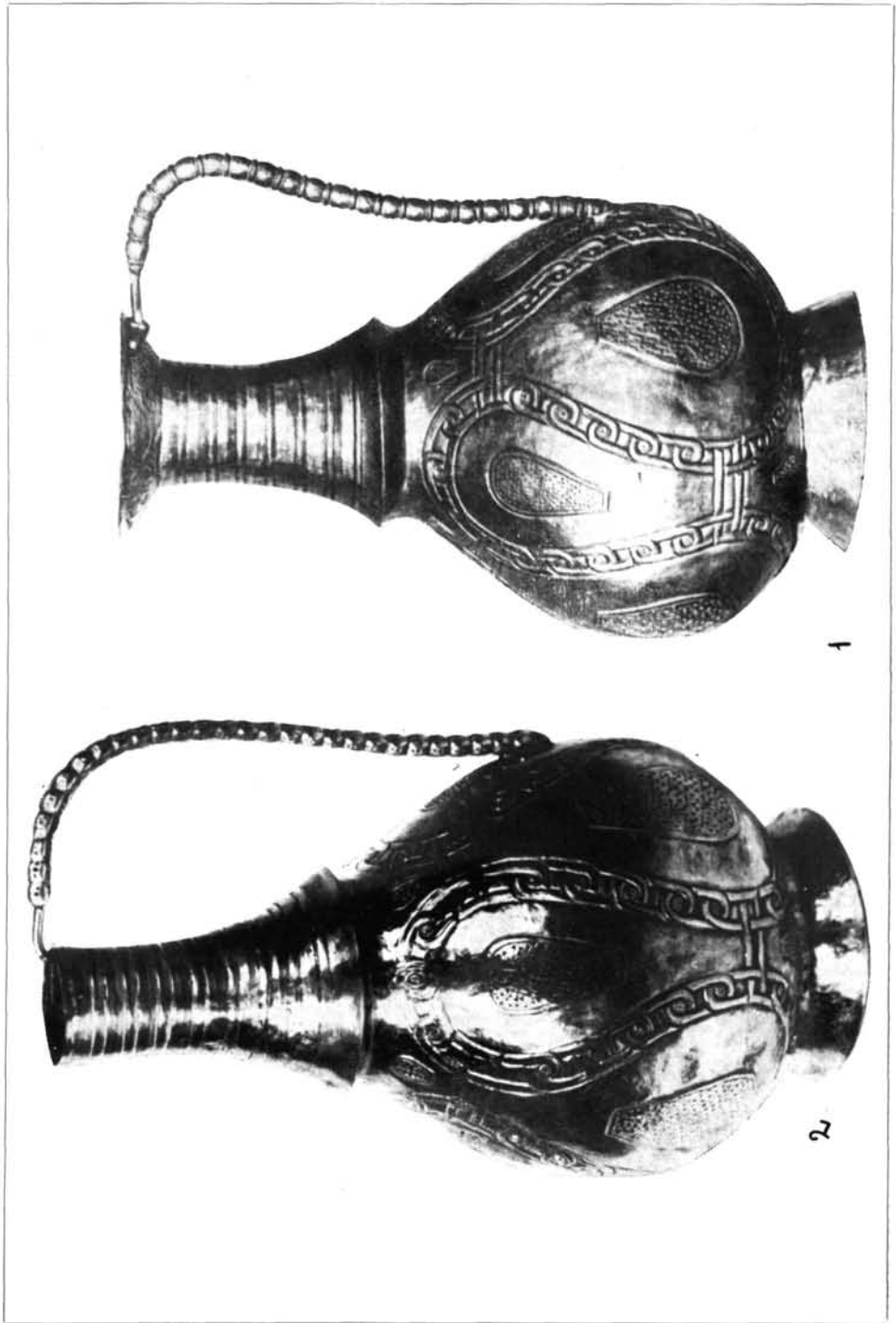
V. t.: A nagyszentmiklósi 1. számú korsó. Wien, Kunsthistorisches Museum; $\frac{1}{2}$ nagys.

VI. t.: A 2. számú korsó; $\frac{1}{2}$ nagys.

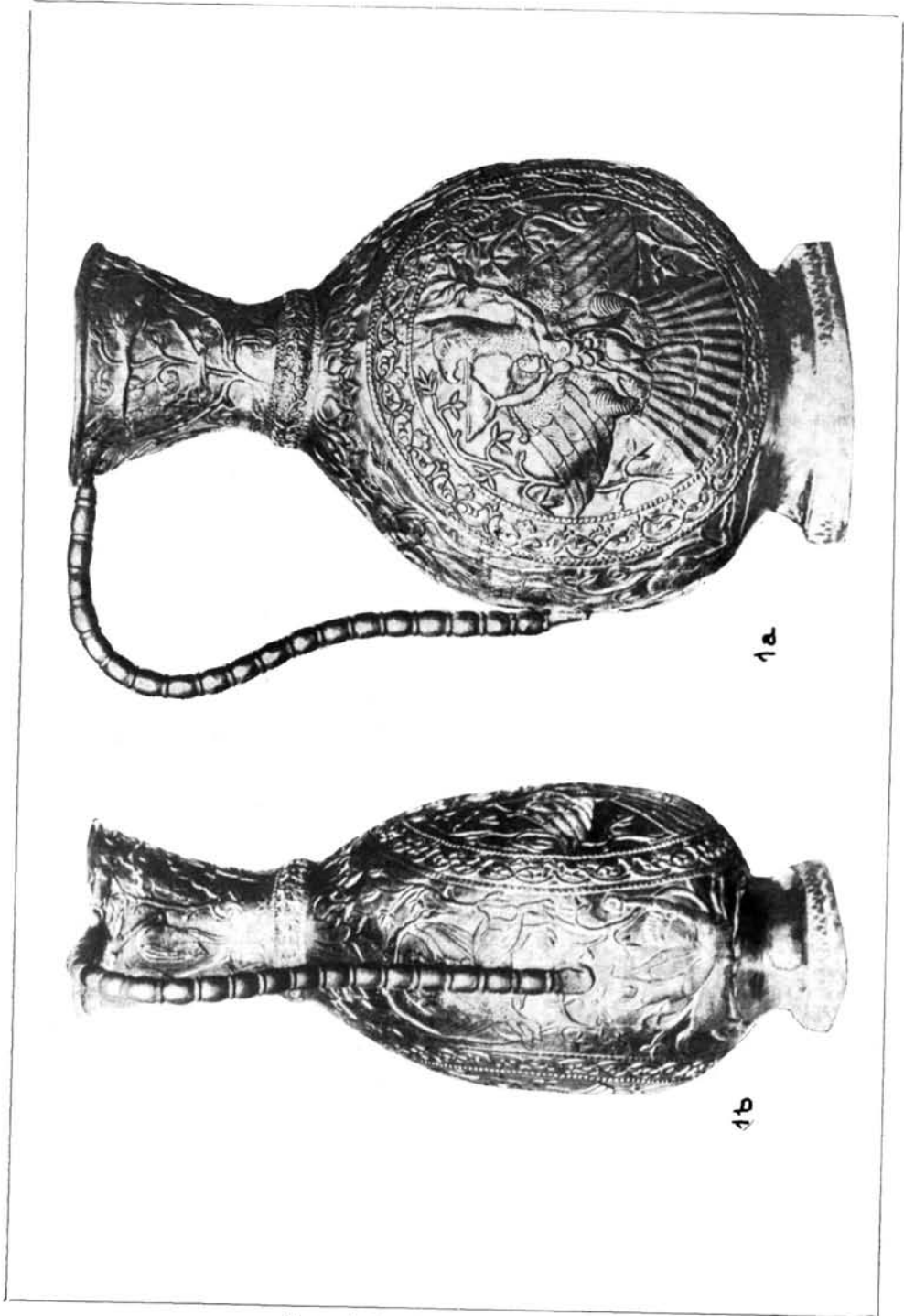
VII. t.: A 2. számú korsó; $\frac{1}{2}$ nagys.

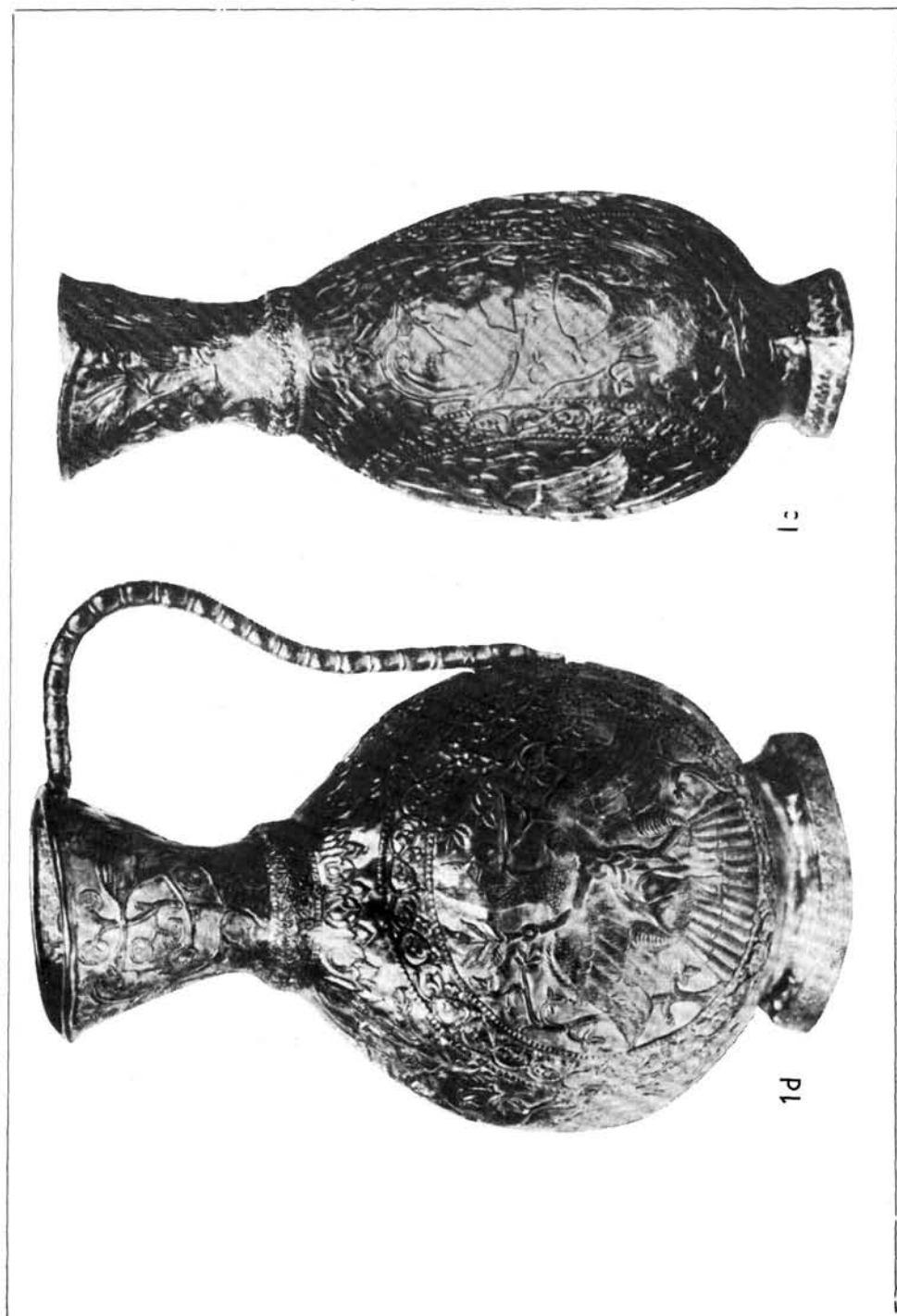
VIII. t.: A 3—4. számú korsók; $\frac{1}{2}$ nagys.

IX. t.: Az 5—3. számú korsók; $\frac{1}{2}$ nagys.

X. t.: A 7. számú korsó; $\frac{1}{2}$ nagys.

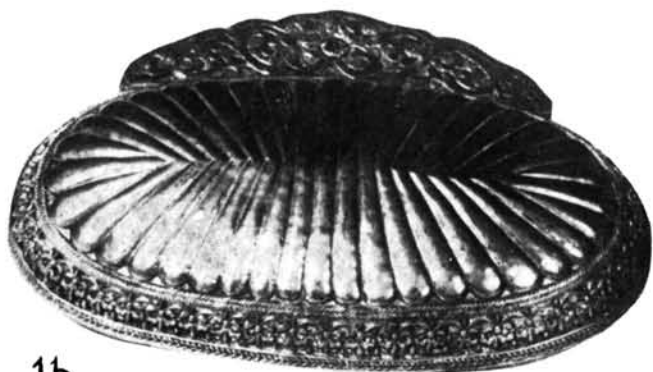
XI. t.: A 7. számú korsó; $\frac{1}{2}$ nagys.

1

1a

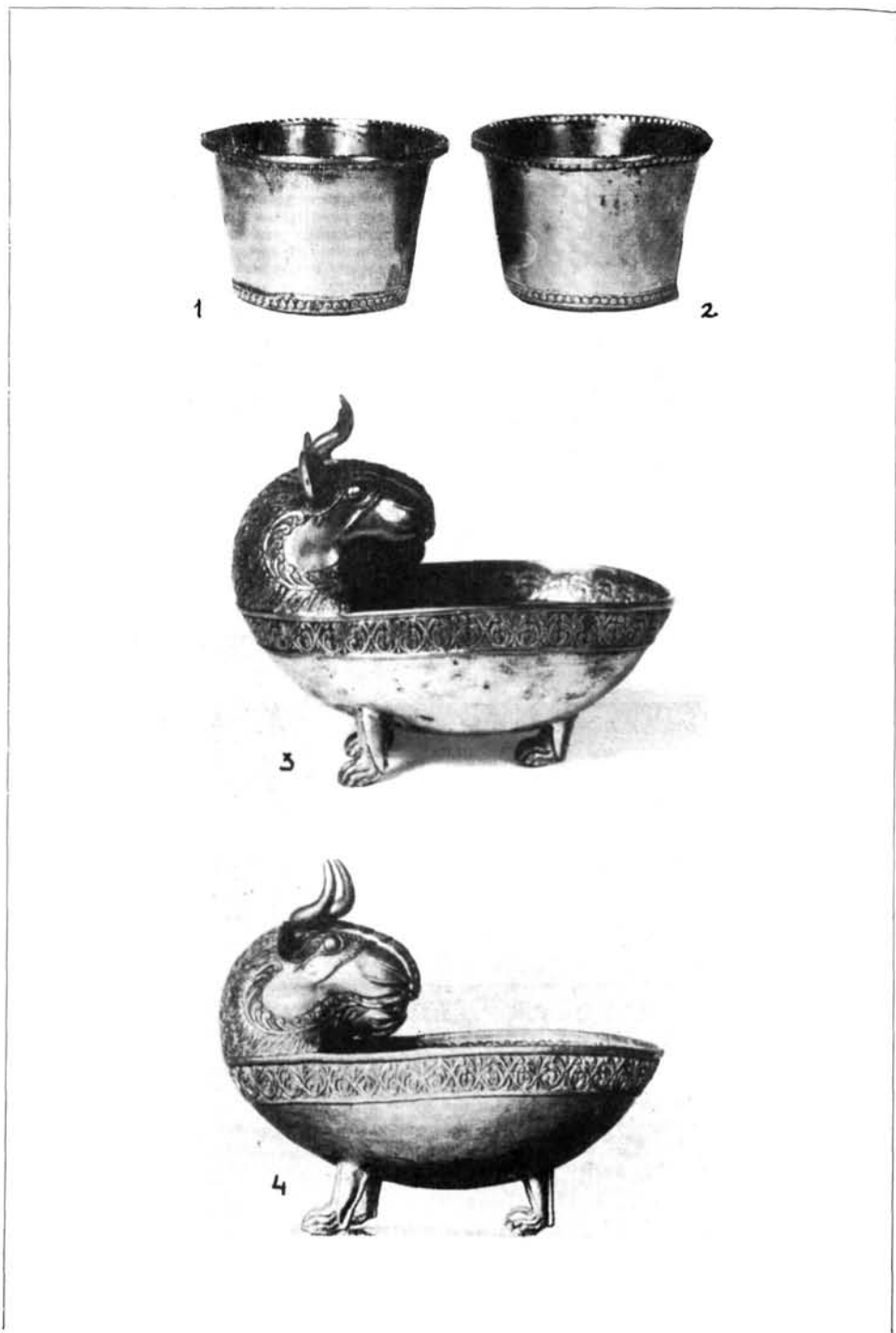

1b

XII. t.: A 8. számú tál; $\frac{1}{2}$ nagys.

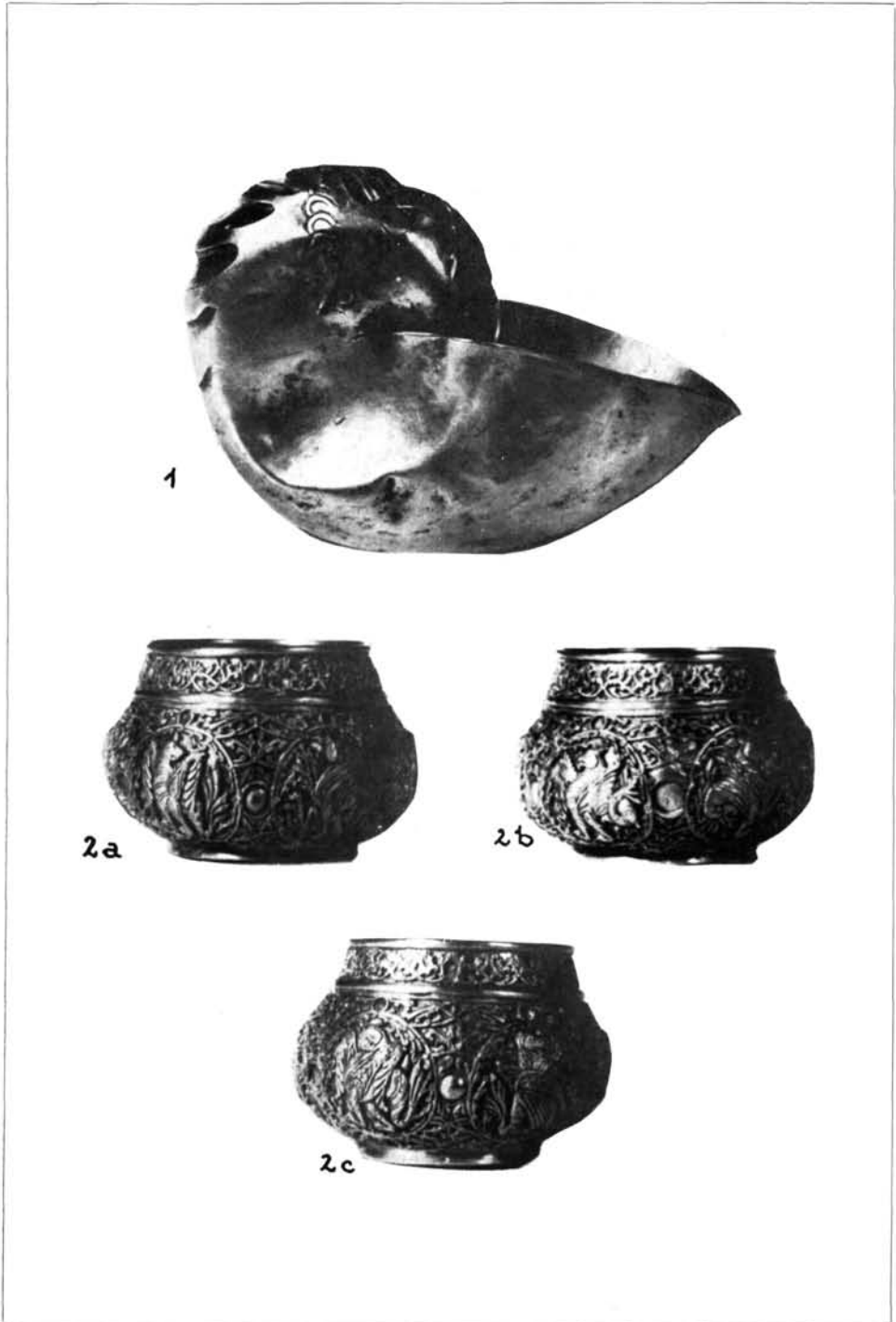
XIII. t.: A 9—10. számú esészek görög szöveggel; $\frac{1}{2}$ nagys.

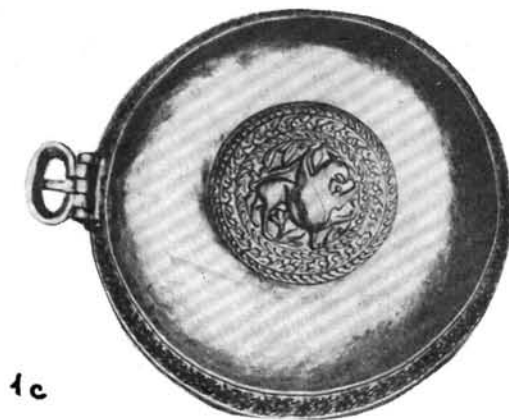
XIV. t.: A 11—12. számú poharak és a 13—14. számú állatfejes csészék; $\frac{1}{2}$ nagys.

XV. t.: A 15—16. számú nyeles csészék és a 17. számú ivókürt; $\frac{1}{2}$ nagys.

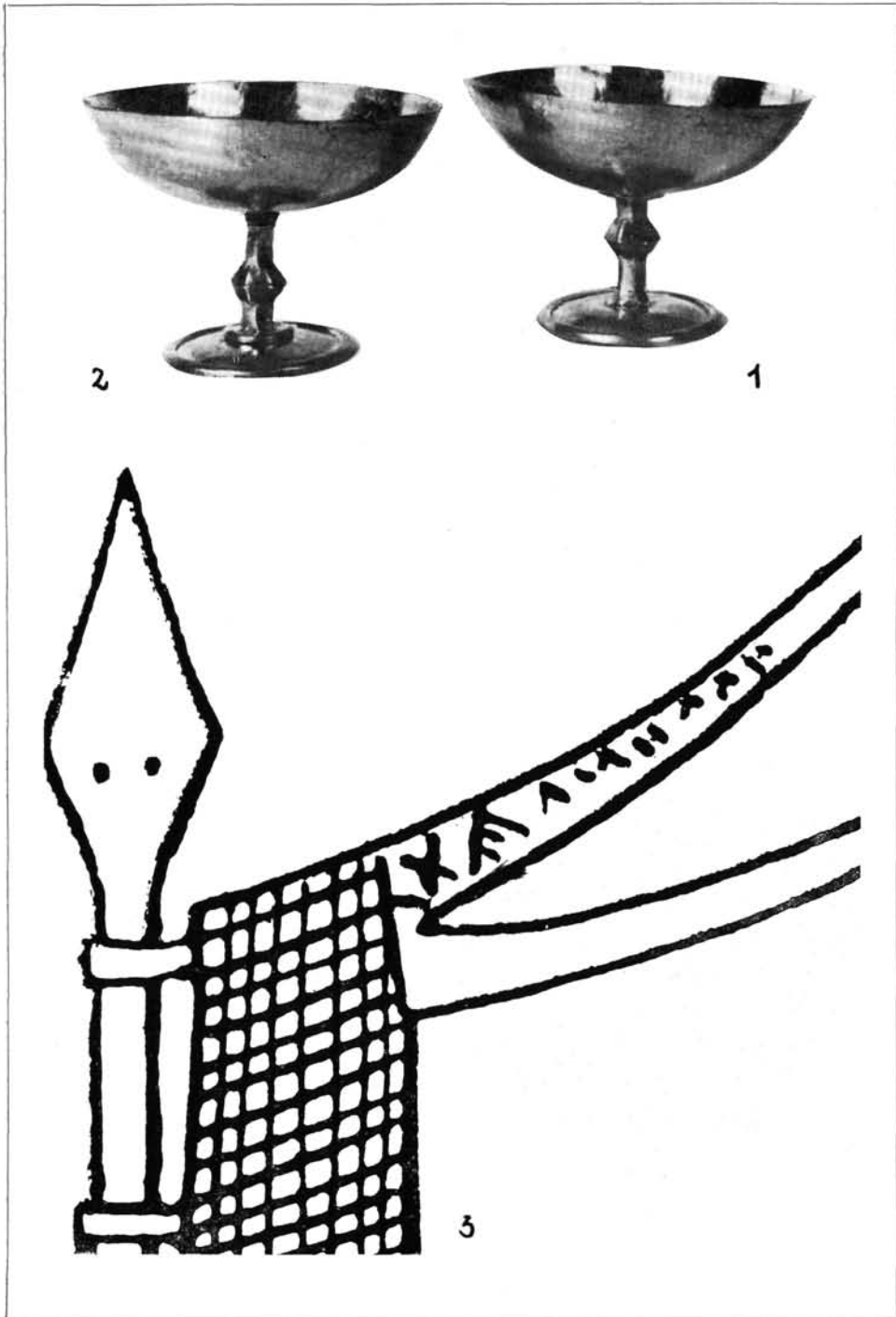
XVI. l.: A 18. számú, kosfejes ivócsésze; a 19. sz. csészecske állatdíszekkel; $\frac{1}{2}$ nagys.

XVII. t.: A 20. számú csatos esésze szárnyas griffel; $\frac{1}{2}$ nagys.

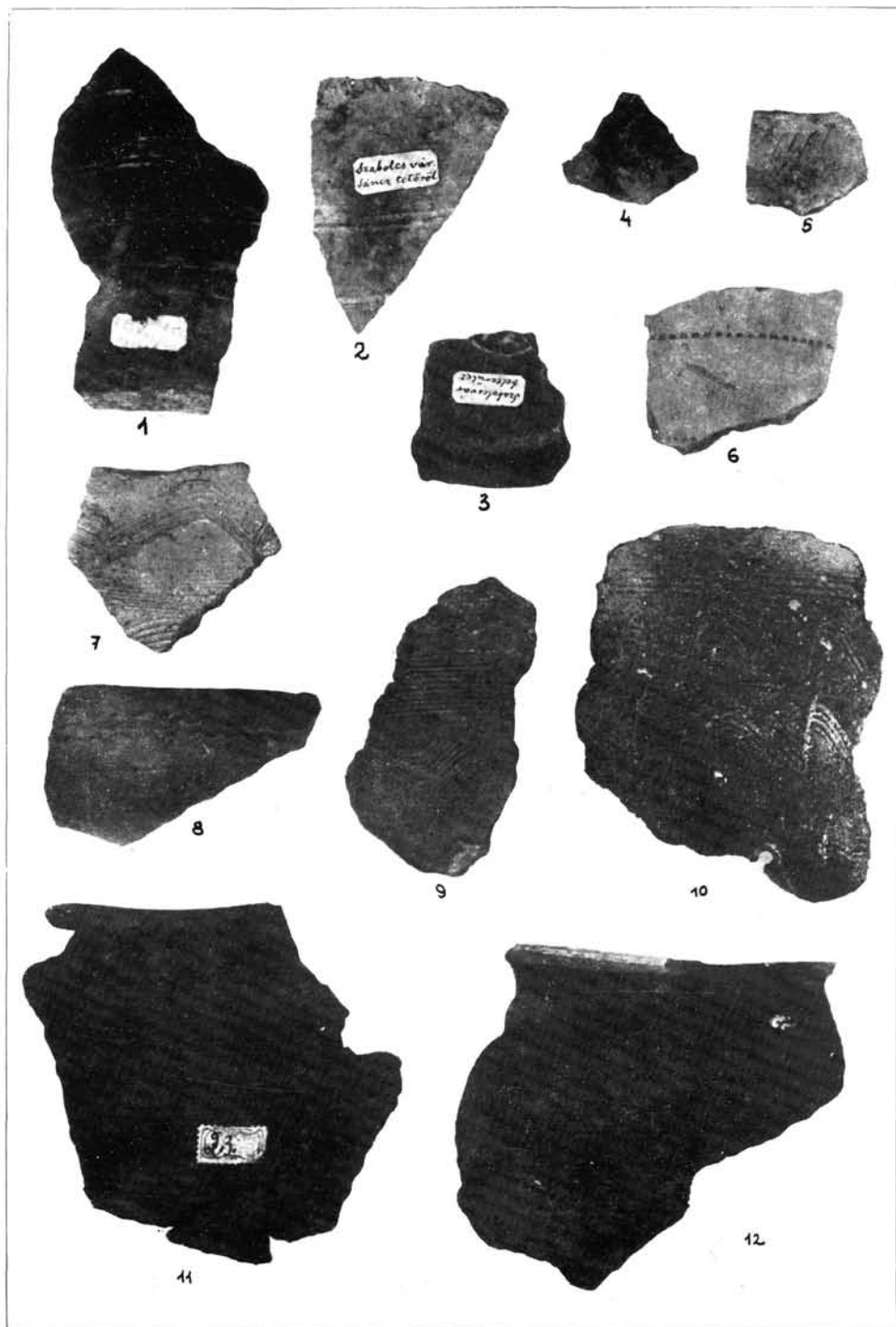
XVIII. t.: A 21. számú csatos csésze görög betűs török szövegű körirattal;
 $\frac{1}{2}$ nagys.

XIX. t.: A 22—23. számú kelyhek, $\frac{1}{2}$ nagys.; rovásszöveg a 2. sz. korszórol (= VII. t. 1b) erősen nagyítva (Mavrodinov után).

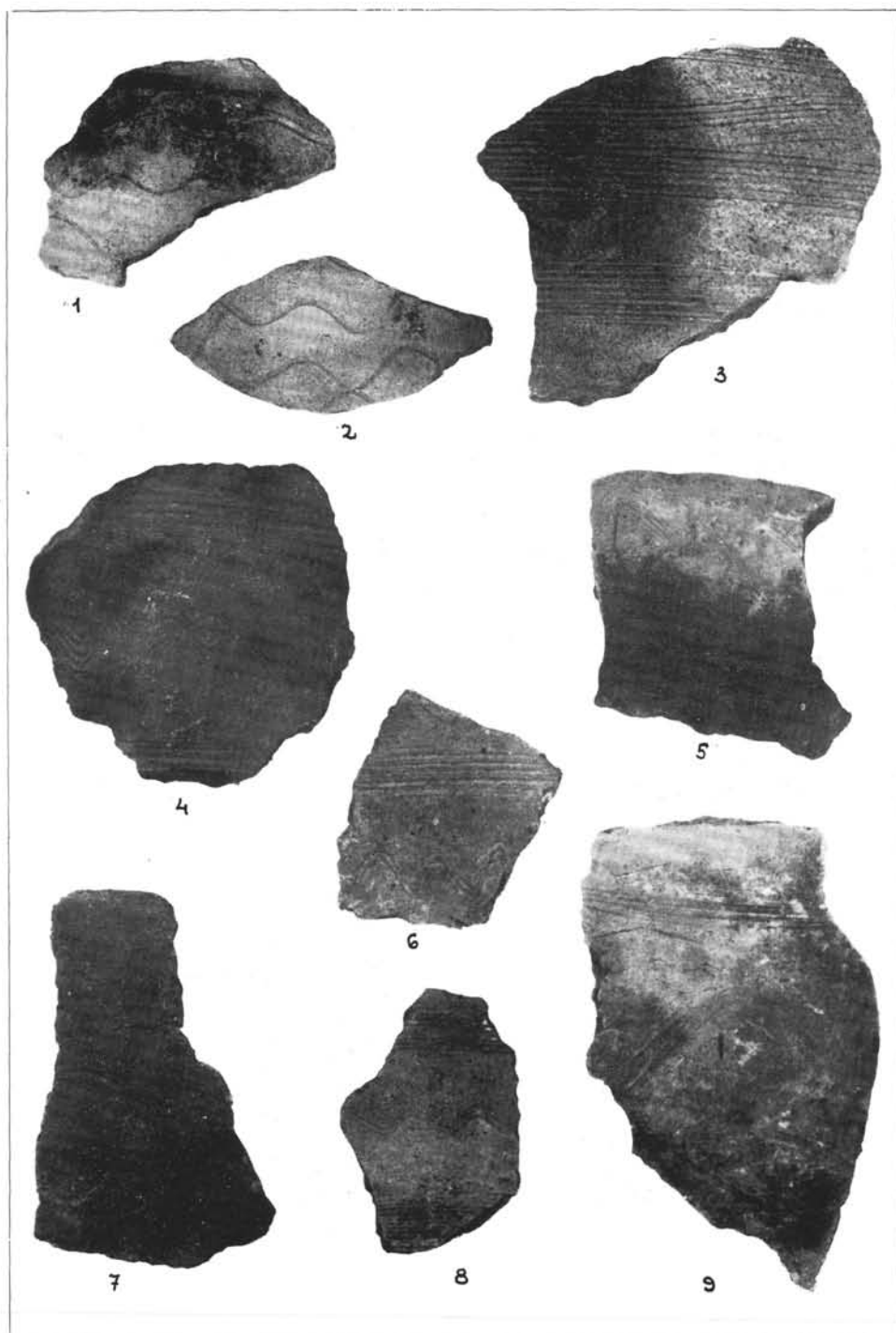
XX. t.: Turulmadaras ezüst korongpár Rakamazról (X. század). Nyíregyháza, Múzeum, $\frac{1}{1}$ nagys.

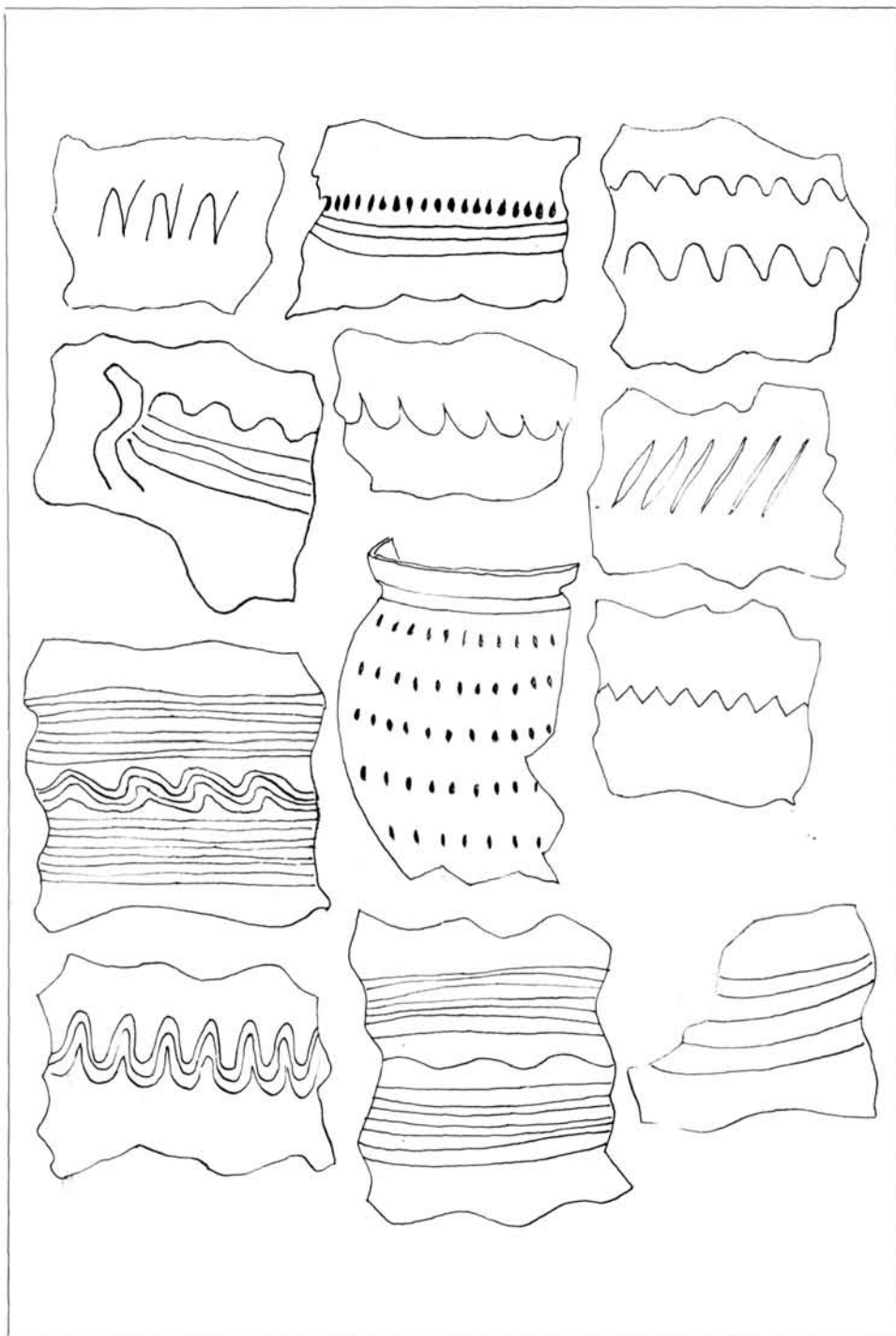
XXI. t.: Árpád-kori telepanyag, 1-3: Szabolcs vár; 4-6: Beszterec-Vársziget; 7-12: Póspetri-Ercsi vár.

XXII. t.: Árpád-kori telepanyag, 1-8: Pócspetri-Ercsi vár.

XXIII. t.: Árpád-kori telepanyag. 1-9: Pócspetri-Eresi vár.

XXIV. t.: Árpád-kori telepanyag, Nagyecsed-Sárvár (Vende Aladár után).

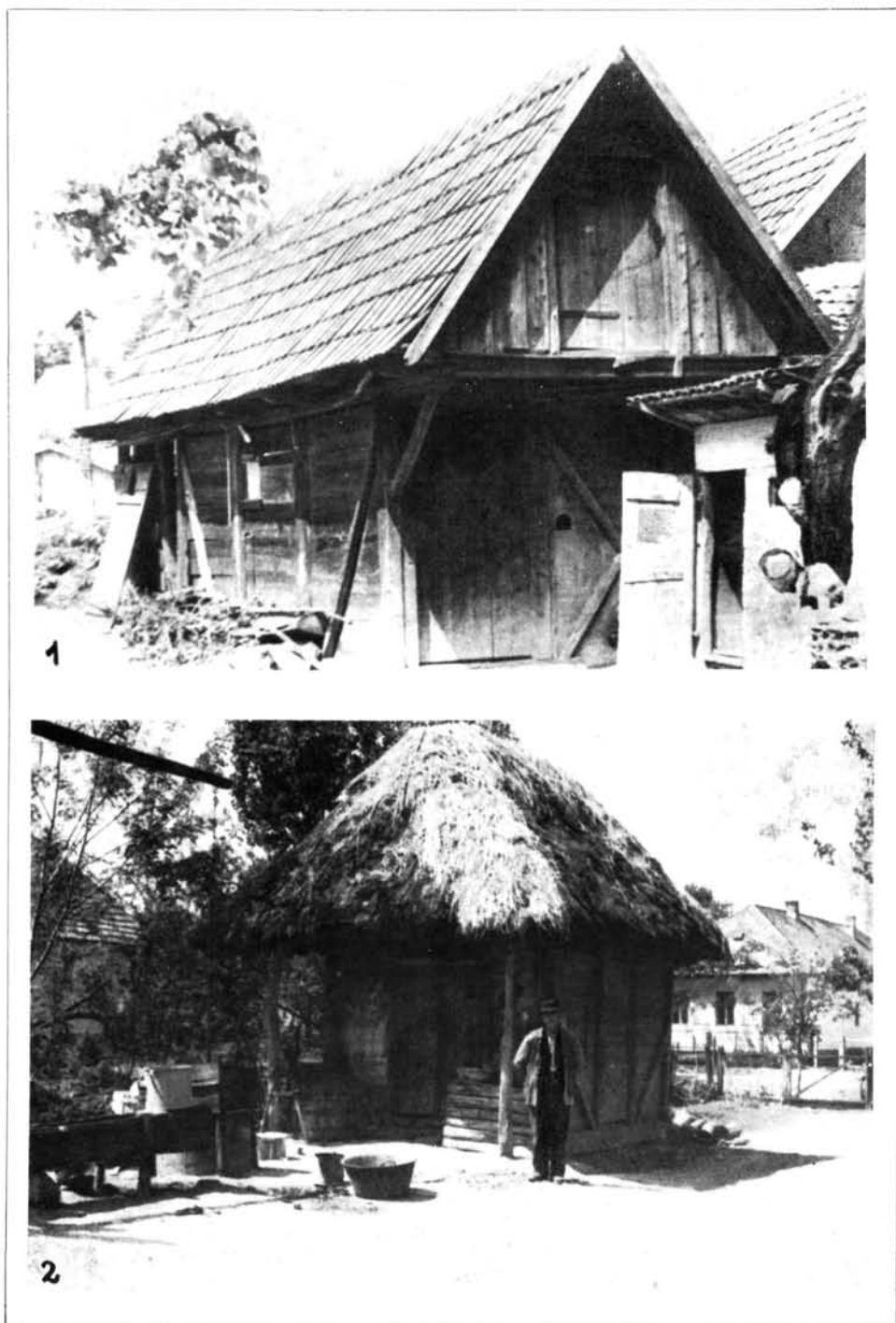
XXV. t. 1: Bakos Ferenc szárított egereket vizsgál; 2: Bakos Ferenc háza falán gyógyfüvek száradás közben.

XXVI. t. Erdész: 1. Róttfa disznóól (fészkelte boronafal). Kispalád. 2 Vesszőfonatos, sár-
tapasztásos tyúkgóré. Garbold

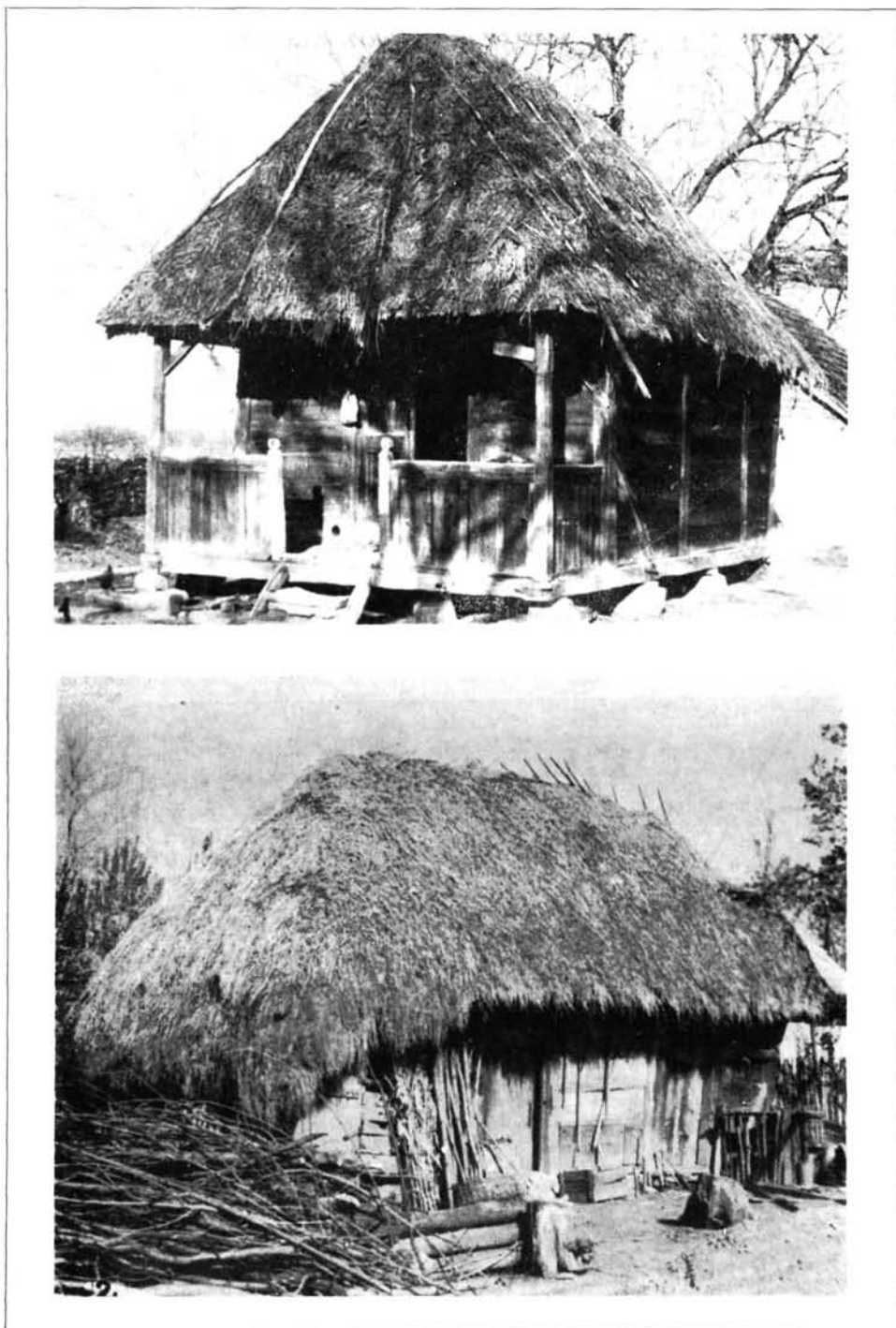
XXVII. t. Erdész: 1. Sütőház. Kisszekeres. 2. Nyári konyha. Nemesborzova. 3. Ereszes kamora, földes, sátoztetős. Botpalád.

XXVIII. t. Erdész: 1. Ereszes kamora, padlós, tűzfalas. Kispalád. 2. Tornácoszlopos kamora, padlós, sártetős. Túrricse.

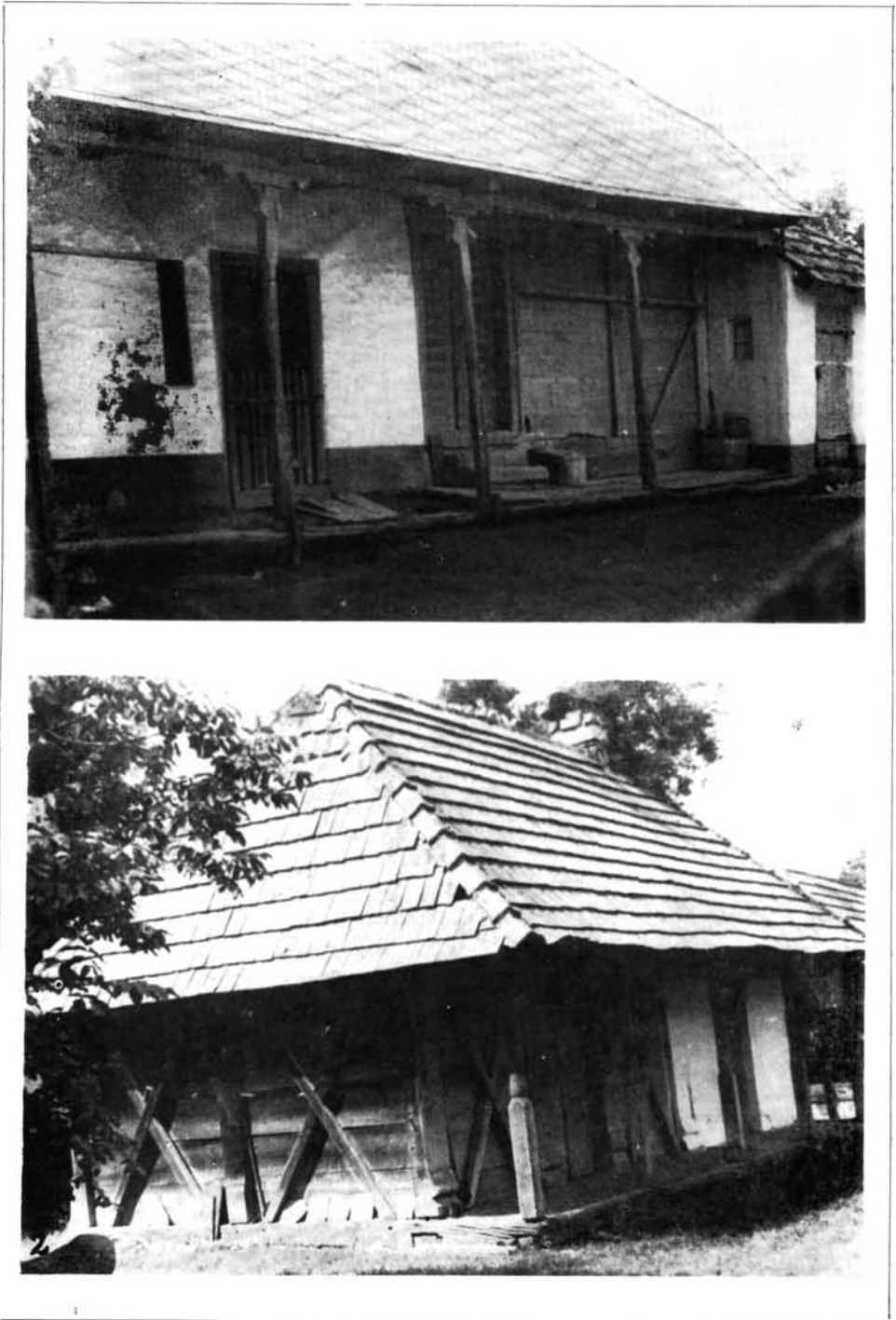
XXIX. t. Erdész: 1. Tornácoszlopos kamora, padlós tüzfalas. Túrriese. 2. Tornácoszlopos kamora, padlós, sátoztetős, előteres. Tiszakóródl.

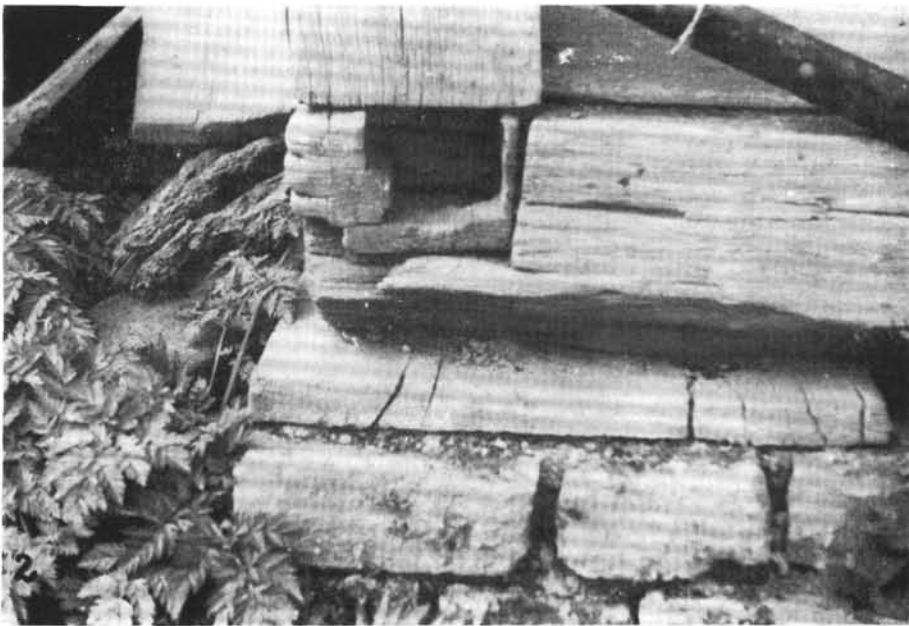
XXX. t. Erdész: 1. Rédelyes kamora. Vámosoroszi. 2. Oldalbejáratú kamora, fásszeleppel egybeépítve. Botpalád.

XXXI. t. Erdész: 1. Oldalbejáratú kamora. Épült 1948-ban. Méhtelek. 2. Magtár, emeletes. Kőlese.

XXXII. t. Erdész: 1. Magtár, lakóházzal egybeépítve. Túrricse. 2. Magtár, sütőházzal egybeépítve. Sonkád.

XXXIII. 1. Erdész: 1. Takarékmagtár. Gacsály. 2. A takarékmagtár része (összeállított talpfa, belesapolt szuláppal).

